

Matematika 1

Petr Salač a Jiří Hozman
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Technická univerzita v Liberci
petr.salac@tul.cz
jiri.hozman@tul.cz

11. Přednáška

Nevlastní integrál

Určitý integrál jsme definovali pro:

- konečný interval $[a, b]$, (tj. $a, b \in \mathbb{R}$)
- omezenou funkci f , (tj. $|f(x)| < M$ na $[a, b]$).

Nyní rozšíříme definici určitého integrálu na:

- nekonečné intervaly $[a, \infty)$, $(-\infty, a]$, $(-\infty, \infty)$
- neomezené funkce.

Nevlastní integrál

Definice. (nevlastní integrál vlivem meze)

Předpokládáme, že funkce f je definována na intervalu $[a, \infty)$ a integrovatelná na každém intervalu $[a, r]$ pro libovolné $r > a$, potom definujeme **nevlastní integrál funkce f na intervalu $[a, \infty)$** jako limitu

$$\int_a^{\infty} f(x) dx = \lim_{r \rightarrow \infty} \int_a^r f(x) dx . \quad (1)$$

Jestliže tato limita je reálné číslo, říkáme, že **nevlastní integrál $\int_a^{\infty} f(x) dx$** konverguje (k tomuto číslu).

Jestliže limita neexistuje, nebo je $\pm\infty$, říkáme, že **nevlastní integrál diverguje**.

Analogicky definujeme **nevlastní integrál funkce f na intervalu $(-\infty, a]$** jako limitu

$$\int_{-\infty}^a f(x) dx = \lim_{r \rightarrow -\infty} \int_r^a f(x) dx . \quad (2)$$

Pomocí nevlastních integrálů (1) a (2) definujeme **nevlastní integrál funkce f na intervalu $(-\infty, \infty)$** takto:

$$\int_{-\infty}^{\infty} f(x) dx = \int_{-\infty}^a f(x) dx + \int_a^{\infty} f(x) dx , \quad (3)$$

kde $a \in \mathbb{R}$ libovolné.

Nevlastní integrál

Příklad

Vypočítejte nevlastní integrál

$$\int_1^{\infty} \frac{1}{x^2} dx$$

Příklad

Vypočítejte nevlastní integrál

$$\int_1^{\infty} \frac{1}{x} dx$$

Příklad

Vypočítejte nevlastní integrál

$$\int_{-\infty}^{\infty} \frac{1}{1+x^2} dx$$

Nevlastní integrál

Poznámka

Geometrická interpretace konvergentního nevlastního integrálu opět vyjadřuje obsah obrazce ohraničeného grafem funkce f , osou x a přímkou $a = x$.

Věta 10.1. (srovnávací kritérium pro určení konvergence nevlastního integrálu)
Platí-li pro dvě funkce f a g na intervalu $[a, \infty)$ nerovnost

$$0 \leq f(x) \leq g(x) ,$$

potom z konvergence $\int_a^\infty g(x) dx$ vyplývá konvergence $\int_a^\infty f(x) dx$
a z divergence $\int_a^\infty f(x) dx$ vyplývá divergence $\int_a^\infty g(x) dx$.

Příklad

Rozhodněte o konvergenci

$$\int_1^\infty \frac{x^2}{1+x^4} dx$$

Nevlastní integrál

Definice (nevlastní integrál vlivem funkce)

Předpokládáme, že funkce f , definovaná na intervalu $[a, b)$, je neomezená v okolí meze b a integrovatelná na každém intervalu $[a, r]$, kde $r < b$, potom definujeme **nevlastní integrál neomezené funkce f na intervalu $[a, b]$** jako limitu

$$\int_a^b f(x) dx = \lim_{r \rightarrow b^-} \int_a^r f(x) dx .$$

Je-li tato limita reálné číslo, říkáme, že **nevlastní integrál konverguje** (k tomuto číslu). Jestliže limita neexistuje, nebo je $\pm\infty$, říkáme, že **nevlastní integrál diverguje**.

Analogicky definujeme nevlastní integrál funkce f neomezené v okolí dolní meze a jako limitu

$$\int_a^b f(x) dx = \lim_{r \rightarrow a^+} \int_r^b f(x) dx .$$

Nevlastní integrál

Jestliže je funkce f neomezená v okolí bodu c ležícího uvnitř intervalu $[a, b]$ a je v částečných intervalech $[a, c)$, $(c, b]$ integrovatelná, vyjádříme nevlastní integrál $\int_a^b f(x) dx$ ve tvaru součtu

$$\int_a^b f(x) dx = \int_a^c f(x) dx + \int_c^b f(x) dx .$$

Jeho konvergence je podmíněna konvergencí obou nevlastních integrálů na pravé straně.

Nevlastní integrál

Příklad

Vypočítejte nevlastní integrál

$$\int_0^1 \frac{1}{\sqrt{1-x^2}} dx$$

Příklad

Vypočítejte nevlastní integrál

$$\int_0^2 \frac{1}{2-x} dx$$

Poznámka

Podobně jako u nevlastního integrálu vlivem meze je i zde možno považovat za obsah ohraničeného obrazce (grafem f , osou x a přímkami $x = a$, $x = b$).

Platí zde analogie srovnávacího kriteria pro určení konvergence nevlastního integrálu.